

JAN TOOROP
SEA (BRISANTS DE LA MER DU NORD)

ONDERZOEK

Jan Toorop
Pleinairist 1874 - Den Haag 1928

**Zee (Brisants de la mer du Nord),
circa 1886**
Sea (Brisants de la mer du Nord)

Olieverf op steen
68 x 50 cm

Beelderen / Leren: Streekl. Museum Streekl. Van Beuningen
140
N.3

De zee: is dat eigenlijk wel een geschikt onderwerp voor beeldende kunst? Wat te doen met zo'n eindeloze massa water – op doek, in marmer, in een film of een ander medium? De zee is op zichzelf al zo buitengewoon indrukwekkend: hoe kan kunst maar in de buurt komen van dit fenomeen, laat staan dat het kan worden overtroefd? Wat valt er eigenlijk in creatieve zin van te maken? De lange kunstgeschiedenis die inmiddels achter ons ligt, laat zien dat er wel degelijk heel veel te doen is met dit onderwerp. En dan wordt hier wel bedoeld op de zee in een wat ruime zin: dus mét de bijbehorende begrenzungen van zeekusten en stranden, en met de schepen, de zwemmers, het dierlijk en plantaardig leven in het water, de golven en de zeestormen. Ook zijn er de meer abstracte kanten van de zee: de kleuren, vormen en bewegingen van het water, de weidsheid, de horizon.

Naar zee - Antoon Erfstemeijer

De zee in zijn eindeloosheid, maar ook de zee bij nacht en ontij, riepen allerlei gevoelens op die men met pen en penseel trachtte uit te drukken.¹ Ook in de Nederlandse contreien, waar bijvoorbeeld de Haagse schilder Andreas Schelfhout in 1825 een zeestorm maakte die hij niet enkel in beeld zou brengen maar ook in woorden omschreef: 'Gepasseerde Vrijdag den 4 dezers, toen den verschrikkelijken storm en hogen wattervloed allerverschrikkelijkst woedde, begaf ik mij naar Schevelinge [Scheveningen]; ben daar ooggetuigen geweest van een schouspel, waarvan bij de herdenking mij het hart nog in een krimpt. [...] zee en lucht scheenen een element te zijn'.²

Jan Toorop (1858-1928) geldt als een vroeg-modernist par excellence, die tal van nieuwe, gewoonlijk in het buitenland geïnitieerde, stromingen en ideeën uitprobeerde in zijn werk: van art nouveau tot pointillisme en symbolisme. Figuratief is hij overigens altijd gebleven. Al vroeg in zijn leven genoot Toorop internationale bekendheid en exposeerde hij tot in Berlijn en Wenen toe. Naast de talloze portretten die hij maakte en de rooms-katholieke kunst uit zijn latere jaren – twee categorieën werk die hij een onmiskenbaar eigen karakter wist te geven –, spelen ook de zee en het kustleven een rol in Toorops omvangrijke oeuvre. De kunstenaar verbleef een deel van zijn leven in de kustplaatsen Katwijk (waar hij woonde van 1890-1892 en vanaf 1899 opnieuw een paar jaren) en het Zeeuwse Domburg (waar hij vanaf 1897 ruim 20 jaar lang 's zomers werkte). In 1899, toen zijn kleurrijke 'Duin en zee' (afb.58) ontstond, schreef Toorop: 'Nu ben ik eindelijk weer aan het pointilleren begonnen. Men moet nog meer met de zee alleen zijn om de schoonheid ervan te begrijpen.'³ Het schilderij behoort tot een reeks sfeervolle zeegezichten die Toorop maakte in Katwijk; de lijst eromheen is ontworpen door architect Berlage. De belangstelling voor de zee als motief zou later bij Toorops kleinzoon Edgar Fernhout terugkeren

Pieter Engels (1938) nam een paar jaren later plaats op een stoel op het strand en liet een reeks foto's van zichzelf in deze beschouwende positie maken onder de curieuze titel 'Lucullus in the Land of Cokaigne' (afb. 133) (verwijzend naar de rijke en eetgrage Romein Lucullus; Cokaigne = Luilekkerland). De begeleidende tekst bij de eerste van vier foto's luidt 'I watch the sea, because the sea always moves me...' Bij de tweede en derde foto is slechts het woord 'always' herhaald, terwijl bij de vierde foto, waarop enkel nog een lege stoel te zien is, het bijschrift luidt: 'so, I moved'. Engels maakte overigens vooral enige naam toen hij in 1971 voorstelde om in ruil voor 25 miljoen gulden nooit meer kunst te zullen maken: een soort afkoopsom waardoor hij

98

99

*The sky belongs to every eye,
and if it likes, each and every one,
can view the moon entirely,
the stars, the comets and the sun.*

*Every eye can view everything
and nothing is ever lacking there:
the last one who looks at the sky
does not find it less shining.*

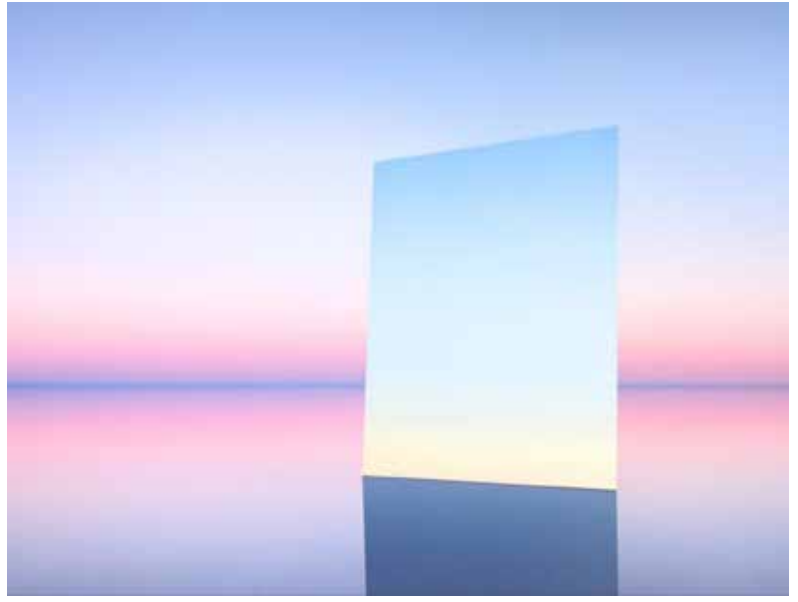
*So please explain to me,
in prose or even verses,
why the sky is only one
and the Earth is all in pieces*

“WHY THE SKY ABOVE BELONGS TO EVERYONE, AND THE EARTH BELOW DOESN'T?”

DIMITRIS LADOPOULOS

MURRAY FREDERICKS

TOM HEGEN

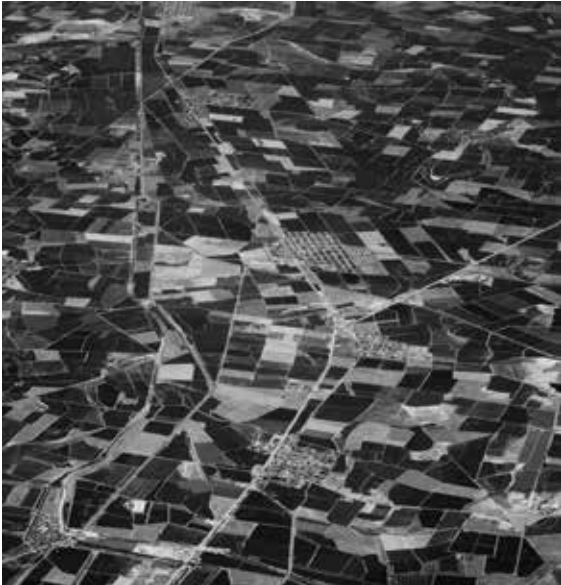
DUNCAN COWLES: IT'S NOT AMAZING ENOUGH

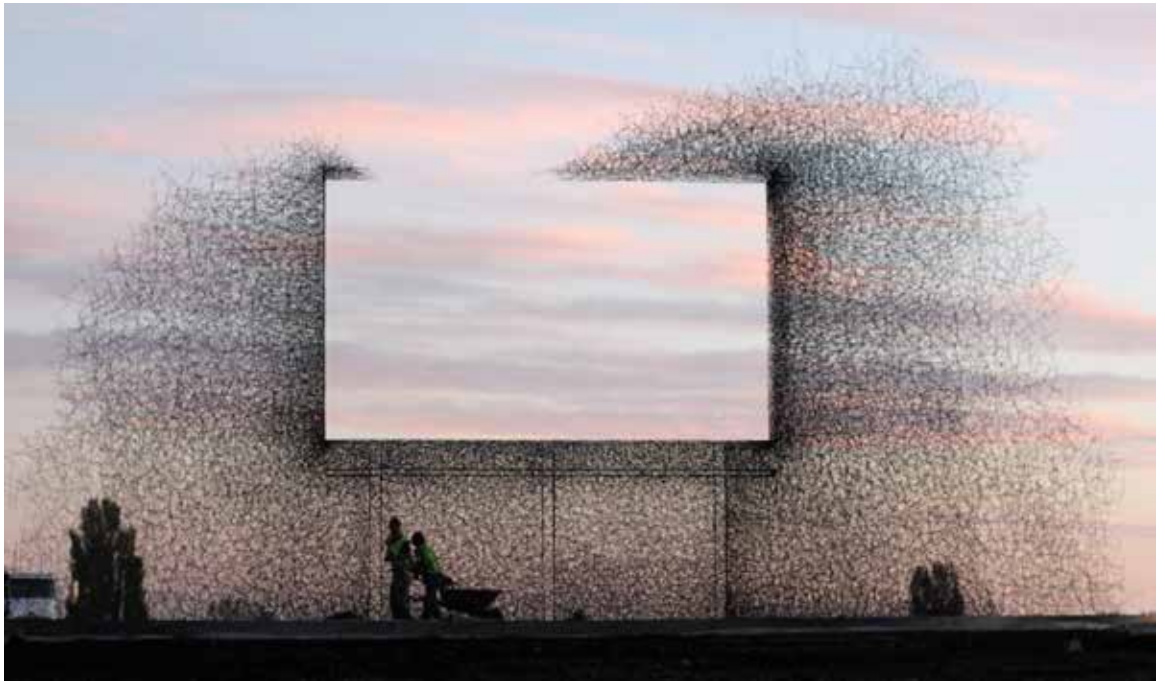
ROSE PILKINGTON

LUC BUSQUIN

LEAD PENCIL STUDIO

JONATHAN BOROFSKY

